

Juurisyiden jäävuori

Tavoitteet:

- Ymmärtää, että havaittu ongelma on usein vain ”jäävuoren huippu” tai oire syvemmästä ongelmasta
- Oppia tunnistamaan juurisyitä arkisten ongelmien taustalla

Tarvikkeet:

- Juurisyiden jäävuori -moniste

Ryhmäkoko:

- 2–5 oppilaan pienryhmät, voi toteuttaa myös yksilötyönä

Ikäsuositus:

- Yläkoulu ja toinen aste

Kesto:

- 15 min.

Taustaksi:

Mitä tarkoittavat juurisyöt ja miten ne liittyvät vaikuttamiseen? Usein kun tunnistamme arjesta ongelman, on kyse oikeastaan laajemman haasteen oireesta tai ”jäävuoren huipusta”. Tehokkaampaa kuin oireen lievittäminen on usein pyrkiä puuttumaan ongelman taustalla vaikuttaviin juurisyihin.

Esimerkiksi jos havaitsemamme ongelma on **lähiympäristön roskaantuminen**, ei roskien keräämisestä ole kuin hetkellistä apua ongelmaan. Sen sijaan, että tyydymme vaikuttamaan pintatason ongelmaan, olisi hyvä pohtia, mikä ongelman aiheuttaa, ja miten näihin syihin voisi vaikuttaa.

Tunnistamalla ongelmien **juurisyitä** päästään vaikuttamaan ongelmien taustalla oleviin järjestelmiin laajemmin. Vaikka kaikki ongelmat eivät ratkea kerralla, eri juurisyihin puuttumalla päästään vähittäin

lähemmäs ratkaisuja. Toisaalta juurisyihin puuttuminen on usein myös huomattavasti hitaampaa ja vaikeampaa kuin pinnallisiin oireisiin vaikuttaminen, ja siihen vaaditaan suurempaa joukkoa ihmisiä. Vaikuttamista harjoiteltaessa on hyvä huomioida ikätasoisuus ja samaan ongelmaan voidaan vaikuttaa useilla eri tavoilla. Vaikka käytännön vaikuttamisen harjoittelu voi olla helpompaa aloittaa pintatasoon vaikuttamisesta (vaikkapa siitä roskien keräämisestä), jo nuorempienkin oppilaiden kanssa voidaan keskustella myös juurisyistä!

Tämä harjoitus tukee oppilaiden taitoja tunnistaa juurisyitä arkisten, oppilaiden havaitsemien haasteiden taustalla. Juurisyihin voidaan paneutua tarkastelemalla ongelmaa neljän tason kautta:

1. Ongelma: mitä tapahtuu? (esim. ympäristö roskaantuu)
2. Kuka tekee ja mitä? (esim. ihmiset heittelevät roskaa, ihmiset eivät kierrätä)
3. Miksi meidän yhteiskunnassamme toimitaan näin? (esim. elintason nousu, tuotteet pakataan runsaaseen muoviin)
4. Mitkä normit ja ajattelutavat kulttuurissa ja yhteiskunnassa tukevat ongelman muodostumista? (kuluttamiseen kannustava kulttuuri, välinpitämättömyys ympäristöasioista, eriarvoisuus: joillain on varaa ylikuluttaa)

Harjoituksen kulku:

Jaa oppilaat 2–5 henkilön pienryhmiin (myös itsenäinen työskentely on mahdollista). Jokaisella pienryhmällä tulee olla valittuna ongelma, johon kyseinen ryhmä haluaisi vaikuttaa.

Jaa jokaiselle pienryhmälle ”Juurisyiden jäävuori” -moniste. Monisteessa on laatikot tasoille 1–4, jotka ryhmä voi täyttää haluamassaan järjestyksessä. Monisteen täyttämisen jälkeen jakakaa ajatuksia yhteisesti.

Vinkkejä purkukeskustelun kysymyksiksi:

- Millä vaikuttamiskeinoilla voi vaikuttaa mihinkin neljästä tasosta? Keksittekö jokaiseen tasoon sopivan vaikuttamiskeinon?
- Mihin nimeämistänne juurisyistä ikäisenne nuoret voivat vaikuttaa? Millä keinoin?
- Onko jokin juurisyistä sellainen, johon teidän ryhmänne tai luokkanne voisi vaikuttaa jo tänään? Miten?